

it: vroeg rijp
echt onrijp-
el van vroeg-
verstandige
ngare in de
herkennen.
niet zooveel
eens even,
wanneer in
jeugdorga-
af en toe
iets ongaars
stuk wel ge-
die heel veel
eigen kring
heerlijk „er
t ijer.

waar hebben
mensen, om
n eigen blad,
hebben met

zij, ook in
jonge men-
beteren kan
en getrokken.
eldt het, dat
dig is.

insel, dat tot

worden geleid
een deel zou
elijk nog wei-
en. Ons volk
ieder gerefor-
rouwen; maar
onrijpe jonge
ten artikelen,
eenigszins ter
over dingen,
n vooral din-
zigen beginsel
il bedenkelijk.

g dat geschrijf-
ieuwe banen.

gen zoo door-
en niet wach-
at als vanzelf
voortgebracht.
ange vruchten
n een andere

zou het uit-
ng verdienen

de feiten. Ook
apologie. Op
r aangevoerde
ik er zeker van,
e nadrukkelijke
ing wekken zal
omen.

hoe het Chris-
ok door dezen
en in het haar,
moet vinden tus-
woordvoerder:
te richting....
ond: ik heb het

or, als men zich
die indertijd
wist, hoe hij de
ten moest voor-

ens een adver-
en aangeboden,

zich de zaak
eze verder:

kerken hebben
sefstool gezeten.
anden en een
e stof gevonden
moede de Geref.
t, maar ook die

richting is de
stische richting
-gereformeerde

in docent. Lees
lt, nummer, dat
es de recensies
anonymi inzake
van collega's
van Apeldoorn,
Wisse, en ge-
le Geref. kerken
it. Dat de man
t de geest in de
t de opvoeding
les, uit Kuyper
ns, dat hier de
rstaat onder de
maar tegen de
Dan moet ge-
meerdere mensch

in gereformeerd
nden.

in den vervolge achter de namen van de medewer-
kers aan sommige bladen de levensjaren van die
medewerkers te vermelden. Almede het „vak“,
waarin ze pogen uit te munten. Meteen gaf dat
dan over eenige jaren gelegenheid tot een feestje:
stel u voor, welk een sensatie, wanneer een uit-
gever kon adverteeren: „belangrijk nummer: onze
vier jongste medewerkers zijn samen honderd jaar“.

Doch scherts terzijde.
Het wil me inderdaad voorkomen, dat we niet
moeten meedoen aan de neiging, die er is in onzen
tijd, om de jeugd ook te vergoden door ze de taak
van leiders te geven. Waarlijk er wordt al genoeg
voor de jeugd gedaan.

En wanneer er dan jonge mensen zijn, die
in zich voelen de kracht en de roeping om voor
ons volk iets te zijn, en Gode zij dank, we weten,
dat er zijn, van wie heel veel mag worden ver-
wacht, — och we zouden ze willen vragen: beste
vrienden, weest wijs, en laat u er niet toe brengen
na reeds u aan te dienen als leiders. Ge hebt
later berouw, omdat ge te vroeg begonnen zijt.

Laat de kostelijke vrucht, die ge bij uzelf groeien
ziet, nog wat rijpen. We kunnen toch verbeiden
onzen tijd. God zal op Zijn tijd ieder, die wat
heeft wel roepen te geven, wat hij heeft. Maar dan
zullen we de beginselen, die aan alle gereformeer-
den lief zijn ook dóór en dóór kennen moeten.
Niet maar een hoofd vol wijsheid hebben — maar
ook een hart vol liefde voor heilige goederen.

En dan zal ook er orde zijn in ons denken.
Er zijn vrij goed gemeubileerde bovenkamers,
waarin echter geen enkel meubel op zijn plaats
staat.

De ordenende taak komt ook voor een goed deel
voor rekening van de kracht en den invloed van
een beginsel.

Laten we toch steeds onze kalmte bewaren.
Laten we beiden onzen tijd.

Want anders zou het wel eens kunnen zijn,
dat we wat al te onvoorzichtig omgingen met heilige
dingen.

En bij de porceleinkast past voorzichtigheid.
Maar bij de zaken van het koninkrijk God past
heilige voorzichtigheid.

J. W.

Dankbaar.

De vergadering van „Patrimonium“, die verle-
den week te Amsterdam werd gehouden heeft een
wijs besluit genomen.

Men weef, hoezeer we ons interesseerden voor
het vraagstuk van de voorlichting inzake de be-
roepskeuze.

Gelukkig is er besloten een commissie te be-

Janus, zegt docent v. d. Schuit, is der Gereformeerden
prototype. Lees hem weer:

„De oudheid meldt, dat er onder de Romeinen een
godheid was, die twee aangezichten had. De Geref.
Kerken gelijken wel wat op hem, waar zij naar beide
partijen heenzien en beiden beginselen ruimte heb-
ben gegeven“ (162).

U begrijpt, dat het weer loopt over de beide „begin-
selen“, waarover in Utrecht 1905 heel vreedzaam en heel
vruchtbaar is gewisseld van gedachten.

Maar als dan de Romeinsche god Janus de klandizie
der gereformeerden heeft, dan vragen wij: is hier ook
geen turen naar twee kanten?

Ik zie kans, uit de geschriften van docent v. d. Schuit
uitspraken bij de vleet te halen, waarin hij klaagt, dat de
Kuyperiaansche richting in de Gereformeerde kerken
overheerscht. Hij zal me niet uitdagen, want hij weet het
natuurlijk heel goed. Maar nu zegt hij: strijden tegen de
Kuyperiaansche richting is nog niet strijden tegen de
Geref. kerken. Janus? Ja, Janus!

In 1919 schreef de docent, toen nog niet tot dat ambt
zeropen: „Het beginsel (van doop op veronderstelde
wedergeboorte, enz.) wordt altijd in de Geref. kerken toe-
gelaten, en al schreeuwt de A-partij ook nog zoo stout:
„de kerk leert het niet“, dan blijkt dit in de
praktijk een wasse(n) neus te zijn“.

Maar in 1926 laat de zelfde man, gevraagd, te zeggen,
wie hij bedoelt met de „neocalvinistische of Kuyperiaan-
sche richting“ zich ontvallen, maar dan niet zonder ern-
stige nadenken: „Wanneer we dus in de verdeling van
ons onderwerp onderscheid hebben gemaakt tusschen
de Kuyperiaansche richting en de Schriftuurlijk-Confes-
sionele richting, dan mogen we ons vleien, dat we nog
vleien IN de Gereformeerde Kerken aan onze zijde
houden“.

Met andere woorden: de docent vleit zich, dat het roe-
pen van de mannen, die het met hem eens zijn, nog geen
wassen neus is.

Zelfs schijnen ze aan de winnende hand te zijn: want
in 1919 liet men ze maar roepen, en de christelijk-
gereformeerde man klaagde daarover een boek vol; maar
heden, 7 jaar daarna, vleit hij zich, dat het met velen
nog al gaat.

Janus. Ja, een offerje aan Janus. Twee aangezichten.
En twee neuzen. Een wasse(n) neus. En een echte.

En dan staat daartegenover het feit: dat in „De Wek-
ker“ X de rede van docent v. d. S. aanbeveelt, omdat in
die Geref. kerken Kuyper heelemaal het terrein veroverd
heeft. En voorts, dat docent v. d. S. op bl. 1 van zijn
aanvullingsbrochure zich beroept op „De Wachter“, die
hem gunstig recenseerde, dat hij voorts de Wachter-
mannen prijst als de getrouwen, maar dat inmiddels
de Dalem, die in „De Wachter“ schrijft, zijn rede heeft
veroordeeld op niet zoo heel zachte wijze; en dat de
recensent in „De Wachter“ heeft verzekerd, dat de neo-
calvinistische richting in onze kerken niet meer bestond.
En opinie waartegen dan weer te velde getrokken wordt
door den gerecenseerde, doc. v. d. S.

Besrijpt U er iets meer van, dan het Janische?

Ik niet.

noemen, om de zaak nog nader te onderzoeken.
Dat is de eerste stap op den goeden weg.

Vergissen we ons niet, dan zal er nu ook contact
gezocht worden met de Christelijke Psychologische
Centrale voor School en Beroep.

Nog een stap vooruit.

Zoo moeten we komen, waar we zeker zijn van
slagen.

We konden trouwens van de wijze mannen van
„Patrimonium“ ook niet anders verwachten dan
een dergelijk besluit.

Nu aan den arbeid, mannen broeders.

De zaak is er ongetwijfeld belangrijk genoeg voor.

En gij hebt er belang bij, dat het in orde komt.
Speciaal om uw kinderen.

Onze saamleving heeft er belang bij.

En, waar op die wijze ieder het beste tot zijn
recht komt, en het beste zijn gaven kan gebruiken,
heeft ook Gods koninkrijk er belang bij.

J. W.

LITERATUUR EN KUNST.

„Het goed van Cronaert“. (H. Kuyper—v. Oordt).

Mevrouw Kuyper—Van Oordt, schrijfster van ver-
schillende tijdschrift-schetsen en eenige novellen,
heeft niet lang geleden een nieuw boek het licht
doen zien¹⁾ „Het goed van Cronaert“.

Zonder aan de waarde van de vorige geschriften
te kort te doen, geloof ik te mogen zeggen, dat dit
nieuwste werk het andere overtreft en in z'n in-
houd, en in z'n vorm: de inhoud is fijn als een
pastel-teekening en de vorm zuiver en harmonieus
als de ineenvloeiing van zachte kleuren.

Het boek — een roman, al is er geen roman-
gebeuren — vertoont eenige overeenkomst met de
bekende verhalen van L. E. en Ignatia Lubeley.
Als zoodikwijls in de aantrekkelijke historieromans
van deze beide Schrijfsters is hier een oud huis
met z'n bewoners het middelpunt en vormt het
leven-van-allen-dag, zooals het in en rondom dat
oude huis zich afspeelt, de kern van het verhaal.

We worden binnengeleid in een statige patri-
ciërswooning, groot en ruim, met haar uitgestrekte
hof, den moestuin, de stallen, de dienstwonin-
gen, het erfgoed van de familie Cronaert. „Vijver-
lust“, zoo heet het huis, ligt aan de Langehaven,
midden in de zich uitbreidende stad. Maar Grego-
rius Cronaert, de bewoner, houdt met echten patri-
ciërs trots het geheele complex vrij van iederen in-
vloed van buiten. 't Moet blijven, zooals het was,
uiterlijk en innerlijk, groot, massaal, welsprekende

¹⁾ bij de Hollandia Drukkerij te Baarn.

Natuurlijk denk ik niet aan oneerlijkheid; maar wel
aan verlegenheid. Is het dat niet, dan is het geval ernstig.
Maar in elk geval zeggen we toch, dat van iemand,
die zoo weinig zichzelf getrouw blijft, het niet al te zwaar
opgenomen moet worden, als hij durft zeggen, dat er in
de Geref. kerken nog wel van die getrouwen zijn; en dat
men wat in die kerken geleerd wordt, nog niet als de
leer dezer kerken mag aanmerken... om dan te ver-
volgen met het „schriftuurlijk-confessioneele“ zinnetje:

„Wij weten immers allen het onderscheid tusschen
in de kerk en van de kerk.“

Dit is het zinnetje, waarmee de echte leden der kerk
worden onderscheiden van de hypocrieten. — Pauze. —
Docent v. d. Schuit schrijft nu:

„Ik stem toe: wanneer Dr Kuyper's gevoelens
omtrent de sluimerende wedergeboorte in den godde-
looze de leer der Gereformeerde Kerken is, voorwaar,
dan had ik geen recht om van een Kuyperiaansche
richting te gewagen.“

Welnu, docent v. d. S. leze nog eens, wat X schreef in
„De Waker“ (15 Jan.):

„Deze Kuyperiaansche theologische opvattingen zijn
sterk ingeburgerd in de Geref. kerken en kringen,
zoodat men... veelal zijn paedagogiek en
kerkelijk leven erop geconstrueerd
heeft... De geest is die van Kuyper.“

Ook gedenk hij aan de dagen van de morphine-
lezings van ds G. Wisse. En dan zal hij verstaan, dat ik
X zou kunnen danken. Want hij hielp mij, omdat nu
volgens X de voorwaarde vervuld is, die docent v. d. S.
moet nopen tot de erkenning, dat hij niet had mogen
spreken van de Kuyperiaansche richting tout court, zon-
der wetenschappelijke nadere onderscheiding. Ik ben
het met X eens, hoewel op heel andere gronden.

Ik weet het wel, dat hier aanstonds bij den lezer twee
gedachten naar boven komen.

De eerste is de verzuhting, dat wij hier toch worden
beziggehouden met antiquiteiten. Dingen, die allang uit
het debat verdwenen zijn en waarvoor veel andere kwe-
sties in de plaats getreden zijn, worden hier, als waren ze
kersversch, weer voor den dag gehaald.

Maar men vergeet niet, dat heel dikwijls de vragen
van morgen zich weer bewegen om de grondkwessies,
welke gister aan de orde kwamen. En voorts, dat doc.
v. d. S. met de zijnen een antwoord verdient, als wij nog
werkelijk iets meenen van onze erkenning, dat de ver-
eeniging van alles wat gereformeerd denkt, toch moet
begeerd blijven. Hijzelf wijst trouwens daar ook op.

De tweede gedachte, die ik bij meer dan één lezer ver-
onderstel is die der verwondering, hoe het mogelijk is,
dat zoo heen en weer geredeneerd wordt door iemand,
die toch wel weten zal, wat in zijn eigen geschriften en in
de kolommen van zijn eigen blad staat.

Wij antwoorden daarop: dat dit alles zielkundig vol-
komen te verstaan is. Ik weet wel, dat zoo iets te zeg-
gen in den regel niet airbaar is; men doet wat vaderlijk
en wat wijsnezig, als men zoo spreekt.

getuige van vroegeren rijkdom en glorie. Zoover
zelfs trekt hij deze gedragslijn door, dat, als z'n
buurman Bakker Verschure een hem behoorend
stuk land achter het goed van Cronaert verkoopt
aan een bouwonderneming, hij met dezen brouilleert.
En het uitzicht uit de nieuwe volkswoningen op
zijn tuin neemt hij weg door den aanplant van hoog-
en breedgroeiende boomen. Het familiegoed is hem
alles, daar leeft hij voor, daar wijdt hij z'n zorgen
en z'n gedachten aan; 't is voor hem de inhoud
en de beteekenis van den familienaam.

In dit typisch patriciërsmilieu, met Gregorius
Cronaert als den vertegenwoordiger van een uit-
stervend regentengeslacht als middelpunt, komen
we binnen met een jong nichtje, Jacoba, die op
verjaardagen en nieuwjaarsrecepties haar kinder-
lijke gelukwensen, plichtmatig en in de vormen,
zooals dat bij het 19e eeuwse loven behoorde,
aan „neef Gregorius“ komt aanbieden. En in de
analyse van haar gedachten, haar overleggingen
van alles wat ze ziet in en rond het deftige huis,
wordt ons de sfeer geteekend van de statie-volle
kamers, het geslachten-oude meubilair, 't veelvul-
dige porcelein en kristal, alles erfgoed als het an-
dere, de tuinen, de stallen, de sfeer ook van de
mensen, die er wonen.

De beschrijving, tot in bijzonderheden, van heel
deze omgeving is in 't eerste gedeelte van het boek
de hoofdzaak. Maar die beschrijving is zoo fijn
van kleur, zoo precies gehouden in den toon, die
in zoodanige entourage moet hebben geheerscht,
dat 't geheel wordt als een schilderstuk, afgewerkt
tot in details en in al z'n onderdeelen met dezelfde
liefde verzorgd. En te meer weet de Schrijfster
dit te doen spreken, doordat ze het bewonderende,
alles-opmerkende meisje, met haar kindergedachten
en kinder-belangstelling steeds de tusschenpersoon
doet zijn tusschen den lezer en wat deze moet
zien.

Uit alles is echter duidelijk, dat de bloeitijd van
de familie Cronaert, en ook die van het erfgoed
voorbij is. Er ligt iets stil-weemoedigs over alles:
Gregorius en z'n broer willen het verleden behou-
den, de glorie vastleggen in allerlei kleine, maar
tastbare herinneringen, doch 't donkerende heden
neemt de kleur van alles weg. En zoo ziet Jacoba
en zien wij het goed van Cronaert in z'n afgang,
ofschoon Gregorius alles doet om dien tegen te
gaan....

De jaren verlopen. Jacoba, groot geworden, is
met Gregorius' oudsten zoon getrouwd. Maar deze
sterft jong en, als dan ook de vrouw des huizes
wegvalt, neemt Jacoba haar intrek bij haar schoon-
vader. Er is een wederzijdsche liefde: hij ziet in

Maar ik kan het niet anders zien, wil ik van deze
dingen geen kwaad denken.

Docent v. d. S. heeft een rede geschreven over de
Kuyperiaansche richting. Hem is gevraagd, te bewijzen,
dat zij leerde, wat hij beweert. Hem is gezegd: houd als
wetenschappelijk man uw tijd bij en de laatste jaren en
spreek dan tenminste over dat zeer vele, dat gebeurd is
n a d a t geschreven werd, wat gij in uw rede als Kuype-
riaansch gevoelen naar voren brengt. Maar dan zou
docent v. d. S. moeten komen aandragen met uitspraken
van hen (die hij trouwens eerst in 1919 enz. enz. enz.
heeft gekarakteriseerd als aan den man dr Kuyper ten
kwade overgegeven); uitspraken, waarin dan blijken
zou, dat de band aan „Schrift en Confessie“ verloochend
wordt. Daar begint pas de moeilijkheid. En als dat niet
zoo heel gemakkelijk blijken mocht, dan zou tevens één
der pijlers verzwakt worden onder het gebouw van de
vaste overtuiging, dat er een breuke is tusschen hen en
ons („de overkant“, zegt men ginds vaak). En daarom
laat men liever den kalender staan op 1904, precies het
jaar van het hoogtepunt der toenmalige twisten; zwijgt
over de nadere theologische formuleeringen, alsof de
theologie van dezen tijd voor een theologische school van
Apeldoorn niets te beteekenen heeft, en leent zich tot
een dubbel vervelend werk.

Het eerste, dat vervelend is, ligt in het herkauwen van
eigen spijze. Want de brochure, die nu uitkwam, repe-
teert in groote rust heele passages, heele zinswendingen
(adverteeren, reclameeren, filosofieeren, neuswijze
mensen, enz.) heele argumentenreeksen, die ook in
1919 worden gedrukt.

En het tweede vervelende ding is: dat men gebruik
maakt van oude citaten, oude bezwaarschriften, oude
zinneljes uit de dagen van vóór de pacificatie. Ds Wisse,
in zijn morphine-rede-periode toornde ertegen, dat men
hem lastig viel met zijn „oude plunje“. Maar docent
v. d. S. biedt ze onderscheiden aan. Ds Kersten, of een
van zijn partigangers, heeft onlangs zich op prof. Linde-
boom beroepen om een anti-Kuyperiaansch zinnetje van
hem te annexeren, in de politiek. Hetzelfde doet thans
docent v. d. S., in de theologie. Zijnde, ook volgens hem,
een „heilighdom“. Laat dan deze man ook rekenen met het
feit, dat prof. Lindeboom tegen deze Kersteniaansche
methode heeft geprotesteerd. Laat hij zelf werken, en zelf
repariteeren maar niet vergeten, dat iemand veel zegt
met bezwaarschriften, maar oneindig veel meer met
een heel vreedzaam samenleven.

Ik zal nu verder in „De Reformatie“ niet meer over
de zaak in deze fase schrijven. In een brochure hoop
ik verder op de kwesties in te gaan. Door dit artikel wilde
ik alleen iets zeggen van den loop der dingen. En ik ge-
loof, dat de kwestie van de verhouding tusschen Chr.
Geref. kerk en ons gereformeerden, niet alleen om het
kerkelijk, maar ook om heel het christelijk leven der
toekomst veel en veel belangrijker is, dan menigen zich
voor het bewustzijn stelt.

K. S.

Verbetering. In het voorgaande artikel over den
Satan werd deze genoemd: de Werker der Ongerechtig-
heid. Bedoeld is: de Werker der Ongerechtigheid.

K. S.

haar de dochter van de vrouw, die hij begeerd had, maar uit familieoverwegingen niet trouwen mocht, zij, van kind af in stille adoratie voor „Vijverlust“, gaat met hem op in de zorg voor alles, tracht met en voor hem de traditie in leven te houden.

Gestaag echter blijkt dit moeilijker: de oude vrienden sterven, of vertrekken, de tweede zoon doet een huwelijk buiten den kring van zijn stand en toont, onder invloed van z'n vrouw en haar vader, niet den minsten eerbied voor het goed, er komt verval, hier en daar en overal, wijl Gregorius niet meer bij machte is tot een behoorlijk onderhoud. Maar z'n liefde voor het goed van Cronaert blijft en z'n vasthouden aan de onschendbaarheid ervan ook. De familiereunie wordt ten slotte nog maar door een verren bloedverwant bezocht, maar voor hem wordt alle statie van vroeger gemaakt, omdat de reunie moet blijven. En Jacoba, met fijnen tact, handelt geheel in dien geest en, zelf gekomen in het schaduwdonker van het leven, is het eentonige, stille verglijden der dagen haar een zoet-weemoedige vervulling.

Ten slotte sterft Gregorius, op z'n oude kamer, in z'n eigen huis, oud en levensmoe en in de statige kamer, waar de hoogtijden der familie werden gevierd, is zijn begrafenisdag de laatste reüniedag van de enkele overgeblevenen.

Zoals men ziet, gebeuren is er in dit heele verhaal vrijwel niets. 't Komt alleen aan op 'de steer, 't is alleen om de teekening-in-woorden te doen. Maar, we zeiden het reeds, die is zoo fijn en tegelijk zoo diep-indringend van kracht, dat de lectuur van dit boek een genot wordt, een literair genot. Er is niets pompeus in het heele verhaal, 't is alles even eenvoudig en sober, maar de tint is als die van den avondzonnehemel, teer en schoon.... Ik geloof, dat dit boek een verrijking beteekent van onze moderne literatuur, omdat het, tegenover 't veelszins wilde aspect van den modernen roman, de rust doet zien van talentvolle beschrijvingskunst.

Verzen van de Noord-Hollandsche visschersvrouw Elsje Bording.

De predikant van Landsmeer, Ds H. J. Heynes, die ons in z'n bekende boeken zulk een frisschen kijk gegeven heeft op de Noord-hollandsche menschen en dingen, kent in zijn dorpje een eenvoudige visschers-huisvrouw van ongewone gaven. Ze is huismoeder als al de bewoonsters van de vriendelijke visschershuisjes langs den zeedijk; ze poetst en stoft en schuurt en is dagelijks bezig in het nijvere huishoudgedoe, dat bij de Hollandsche properheid behoort. Maar — zoo vertelt Ds Heynes in een inleiding op het bundeltje, dat voor ons ligt, — deze vrouw kan meer. „Terwijl zij stoffert of schuurlap hanteert“, terwijl ze dus bezig is in haar eenvoudige werk, kan het gebeuren, dat plots „maten en strofen en rijmen door haar heen (ritselen)“ en een vers groeit. Ze schrijft het dan op en bewaart zoo vele van haar invallende gedachten. Vooral in rustige uren, als het werk is gedaan en de stilte om haar is, wijdt ze zich graag „aan de beoefening van haar kunst“ en dan dicht zij, naar Ds Heynes opsomt, „over harde kinderjaren, over kinderleven, over dierenleven, over den zegen van beproevingen, over godsvrucht...., over de veel verlatte techniek der Zuiderzeevisscherij...., over kerkdienst, kerkleeraar, kerktoeren...., over nog een en ander....“

Ze geeft dus „huiselijke poëzie“ in den zin van deze in onze letterkunde veelvuldige soort.

Uit haar werk nu las Ds Heynes een bundeltje samen, dat hij onder den titel „Verzen van de Noord-Hollandsche Visschersvrouw Elsje Bording“ in het licht gaf²⁾, met de bedoeling, „eenigen in (m)zijn verwondering over het kunnen eener gewone visschersvrouw te laten doelen“. Zij zelve voert niet de minste pretentie, veeleer voelt ze er zich bezwaard over, dat ze den predikant toestemming gegeven heeft tot deze uitgave.

Inderdaad is er niets in het (keurig uitgegeven) bundeltje, dat naar pose zweemt. 't Is alles eenvoudig en Noord-hollandsche werkelijkheid, „gelegenheidspoëzie“ bij vreugde en leed, versjes over den visscher en z'n kajuit, de visschersvrouw en haar huis, de zee en de weiden, die rechts en links van haar huis zich uitstrekken. Over 't algemeen zijn de dichtjes vlot en rhythmisch vrij zuiver: „De Regen“ b.v. en „Buurvrouw“ zijn naar vorm en inhoud pittig. Er is rijmvaardigheid en — met uitzondering zeer beslist van het vers „bij den kapper“ — ook wel visie. We willen daarom wel „deelen in de verwondering“ van Ds Heynes over het kunnen van een gewone visschersvrouw.

Maar we verschillen met hem van meening, dat dit werk „kunst“ zou zijn. Al te veel toch ligt de kracht in het uiterlijke, in rijmvlotheid en maatslag en niet zelden is daaraan de zuiverheid van taal en beeld, die immers sinds 1880 zoo sterk op den voorgrond zijn gekomen als elementen van dichtkunst, ten offer gevallen. Als men b.v. eens leest deze strofe van een gedichtje, waarin een gestorven kindje als in den geest tot moeder spreekt:

En het roept u soms toe: o, mijn moetje, ween niet
Maar verhef vaak naar boven uw oogen,
Want dan zult ge mij zien als een engeltje rein,
Dat daar blikt op u neer uit den hoogen

dan ziet men duidelijk, hoezeer de vorm als hoofdzak is gevoeld. Terecht hebben de jongeren, de Nieuwe Gidsers van 1885, tegenover de oudere poëzie er den nadruk op gelegd, dat er harmonie moet zijn tusschen gedachten en uitdrukkingvorm, dat de eerste niet mag worden verworpen naar den laatste en cliché's, rijm- en rythmeinvogels of -wegelingen alle kunstwaarde aan een gedicht ontnemen. En dat cliché-gebruik vinden we hier juist veelvuldig.

Voorts missen we in deze verzen soms de fijnheid van gedachten, die voorwaarde is voor kunst; de sfeer is hier en daar al te „huiselijk“ (vgl. „Op het Huwelijk van een Nichtje“, „Huisvrouw“, „Bij den kapper“ e.d.) Ook in het eenvoudige moet een aesthetisch element zijn, wil het stof zijn voor den kunstenaar en waar dat aesthetische ontbreekt kan met het „bezingen“ geen kunst ontstaan, zelfs niet als het uiterlijk, de vorm, die is van een gedicht.

We zeggen dit alles niet, om af te doen aan „de verwondering“, die het kunnen van deze ongeschoolde vrouw wekt, ook niet, om de uitgave van dezen bundel te disqualificeeren. We bedoelen slechts te doen uitkomen, hoe een gedichtje, zelfs een formeel goed gedichtje, volstrekt nog geen „kunst“ behoeft te zijn en gaven, als die deze vrouw ongetwijfeld bezit, iemand niet tot een dichter maken, noch ook het werk tot poëzie. „Kunst“ vraagt meer dan rijm- en maatgevoel, en dat meerdere missen we hier.

C. T.

PERS-SCHOUW.

Bavinck-Smith.

Verleden week haalden we „Kerk en Vrede“ aan, waarin geschreven werd over Geelkerken-Smith.

Thans is het Bavinck-Smith.

De heer Smith, die te Groot-Amers wohnt, hoofd-onderwijzer was aan een Chr. school daar en die tevens anti-militarist is, haalt uit de brochure van Dr H. Bavinck „Het Probleem van den Oorlog“ enkele losse uitspraken aan, waarin over de schrikkelijke en schandelijke zonden van den oorlog vonnis gestreken wordt; en zegt dan:

Wanneer wij precies hetzelfde beweren noemt „De Standaard“ ons „opruisers“, „dwaalgeesten“ etc.; spreken „christelijke“ debaters over „revolutionaire terminologie“, „een spraak die openbaar maakt“ etc.

Zou ook wijlen Prof. Dr Bavinck als hij door deze lieden wordt gewogen, niet te licht worden bevonden?

We willen hier niets aan toevoegen. De citaten spreken duidelijk genoeg. Doen wij er ons voordeel mee!

Het is weer de gewone redeneering. Dat Bavinck nog wat anders zegt dan de heer Smith citeert, wordt niet geteld. Het loopt niet over de anathema's over den oorlog, doch over de conclusies, die volgen, en waarin eigen houding wordt besproken, als de nood er is. Wat Bavinck zegt wordt door duizenden onderschreven, die niet anti-militarist willen zijn. Zij meenen ook, zijn woorden toe te passen.

De Generale Synode.

In „De Heraut“ schrijft Prof. Kuiper:

De Haagsche Synode, die elk jaar saamkomt, wordt door 's Lands regering betaald. De kosten onzer Synodes worden door de Kerken zelf gedragen. Hoe ernstig onze Kerken nu zulk een rechtsgeding opvatten, waarbij het niet alleen gaat om wat men de „rechtspositie onzer predikanten“ noemt, maar vooral om de vraag naar de handhaving van de autoriteit van Gods Woord, blijkt wel uit de groote offers, die onze Kerken bereid zijn daarvoor te brengen. In wereldsche kringen moge men spotten met een Synode, die in de 20e eeuw nog weken lang vergadert om te handelen over de „slang in het Paradijs“, ons Gereformeerde volk trekt zich dien spot niet aan. Het weet, dat het bij deze Synode gaat om veel dieper liggende vraagstukken.

Wat dit laatste betreft, merkt Prof. Bouwman in „De Bazuin“ op:

Op deze Synode worden dus zaken behandeld, die ten principale raken de autoriteit der H. Schrift. Wanneer men de feitelijke van datgene wat de H. Schrift als historie geeft, de geschiedenis van den val, den hof van Eden met de twee zinniglijk waarneembare boomen, van de slang en haar spreken, enz. zou loslaten, dan zou daarmee de heilsgeschiedenis worden aangetast.

En de geschiedenis des heils is ook geschiedenis evenals de profane historie. Het is waar, dat er een groot onderscheid is tusschen de wereldgeschiedenis en de gewijde geschiedenis. De gewijde geschiedenis in de H. Schrift laat ons de dingen zien in het licht van den Raad Gods, hoe God alle dingen schept, en trots den val en de bestrijding van Satan alles doet uitloopen op de verlossing van de macht des kwaads, op de overwinning der zonde door Christus en op de eeuwige heerlijkheid. De wereldgeschiedenis evenwel leert ons het verloop der dingen zien in hun onderling verband. En al beziet de geloovige ook de historie bij het licht van den Raad Gods, in Zijn Woord geopenbaard, in de wereldgeschiedenis zijn alle gebeurtenissen, die op den gang der zaken en de ontwikkeling der dingen in het leven der wereld invloed hebben uitgeoefend, van belang.

De heilige geschiedenis geeft echter niet een volledige ontwikkelingsgang van Israël als volk, deelt

niet alle gebeurtenissen mede, maar geeft alleen datgene wat God voor onze kennis van den raad Gods tot zaligheid noodig oordeelde. Er is dus onderscheid tusschen de gewone en de gewijde geschiedenis. Doch dit wil niet zeggen, dat de feiten, ons in de Schrift medegedeeld, niet feitelijk zoo zijn als zij in de H. Schrift ons zijn medegedeeld. In dat opzicht is er geen onderscheid tusschen de heilige en de profane historie.

Uit een en ander kan men dus zien, dat de Synode van Assen voor vragen gesteld wordt, waarvan de beantwoording voor de toekomst onzer kerken van het hoogste belang is.

Ten aanzien van de meer binnenkamers gevoerde besprekingen zal dit citaat uit „De Heraut“ de lezers interesseeren:

Alleen dit mogen we, zonder het opgelegde geheim te schenden, wel zeggen, dat ook bij dit mondiale vragen-stellen de goede toon van het begin tot het einde bewaard bleef. Van wat een der liberalen bladen schreef over een inquisitoriaal gericht, dat aan de donkere Middeleeuwen herinnerde en waarbij men een verdachte door martelende vragen tot bekentenis wilde dwingen, was geen sprake. Vermoedend was zulk een onderhoud zeker en we hebben alle bewondering voor Dr Geelkerken, die na al de inspanning, welke het uitvoerige schriftelijke antwoord van hem geëischt had, in staat bleek twee dagen lang met zooveel geestkracht en slagvaardigheid de hem gestelde vragen te beantwoorden.

Over de veel veroordeelde werkwijze der Synode zegt ds H. S. Bouma in „Friesch Kerkblad“ (het blad, dat vanwege de manier van uitgave al meer ongenietbaar wordt, ook al is de inhoud nog zoo loekend):

We moeten niet vergeten, dat de werkwijze en de handelwijze van de Synode toch al goede vrucht heeft gegeven.

Betrekkelijk lang duurt het, heel weinig weten we nog, maar de gevolgen daarvan zijn niet ten eenenmale ongunstig te noemen. Toen de Synode samenkwam, was er iets onzuivers in de atmosfeer. De spanning was zoo groot, dat men gerust kan spreken van ziekelijke overdrijving. Er was zucht naar het sensationele en men verwachtte allerlei schokkende gebeurtenissen. Maar de Synode wist zich vrij te maken van allerlei verkeerde invloeden en schiep zich haar eigen atmosfeer, waarin kloekheid en rust mogelijk maakte een kalm aanvatten van de zaken. Ze ging haar eigen gang. En hoe wij buiten ook popelden van ongeduld, zij werkte door en haastte zich, maar deed dit langzaam.

En hoe wij ook grepen naar de couranten, zij berichtten ons niet meer, dan oorbaar werd geacht en dit was niet veel.

Dat was alles voor ons vervelend, dat was om te stampvoeten van ongeduld, dat was om er lurslursch onder te worden.

Maar — het is niet verkeerd geweest!

Want de zaak-Geelkerken is niet langer sensationeel. We zijn nog wel in spanning, maar het zieke element is er uit weggenomen.

En over de copie-dievery van „De Telegraaf“ merkt Prof. Grosheide op in „Noord-Holl. Kerkbl.“:

Het dagblad „De Telegraaf“ wist evenwel de vragen te bemachtigen en uit „De Telegraaf“ kwamen ze in alle couranten.

En nu het gevolg? We hebben zelf al gemerkt, dat door deze openbaarmaking nadeel is ontstaan. We hoorden van iemand, die meende, dat Dr Geelkerken verkeerde gevoelens voorstond in zake het boek Job. Dat was uit de vragen afgeleid. Maar in de vragen staat dat allerminst. De Synode heeft vragen gesteld om dingen te weten te komen, die men niet wist. Anders gezegd, die vragen zijn niets waard zonder het antwoord van Dr Geelkerken. En dat antwoord is weer niets waard zonder het rapport daarover van de Synode. En dat rapport krijgt pas betekenis, als de besluiten genomen zijn, die natuurlijk niet genomen worden, zonder dat eerst is gerekend met hetgeen Dr Geelkerken misschien tot zijn verdediging zou willen opmerken.

Van zelf komen straks alle schriftelijke stukken in het licht. Zoals ook in de zaak van Ds Netelenbos is geschied. En als men alles bijeen heeft, dan kan men pas een oordeel vellen.

Reeds daarom is zulk een voorbarige publicatie een kwaad. En we hopen dan ook, dat het antwoord, dat Dr Geelkerken op den tijd door hem beloofd heeft ingeleverd, niet vóór den tijd publiek zal worden gemaakt.

Aan den laatste wensch is inmiddels niet voldaan. Dr Geelkerken is weer naar buiten getreden, uit het duister.

En nu kunnen de Jan Rapses, de anonymi, weer bij heirscharen vliegen in het duister van redactiekamertjes en kranten-briefjes.

Maar het is goed, dat ieder weet, dat de synode zelf al lang van plan was op haar tijd alles uit het duister te brengen in het licht.

Alleen maar — op tijd.

Kindelijk schrijft nog ds W. H. Gispem in de „Scheveningsche Kerkbl.“:

Hoe groot de belangstelling in de zaak-Geelkerken is, blijkt wel uit een uitknipsel uit een blad uit Canada, mij door een zuster der gemeente ter hand gesteld, waarin een telegram uit Assen met bericht hoe veel opzien de kwestie in Nederland heeft gewekt, en het gaat over twijfel, die Dr Geelkerken heeft uitgesproken of de slang tot Eva gesproken heeft. De Synode bestaat naar dit bericht uit 11 van de uitstekendste theologen van Holland en deskundigen in de uitlegging en 50 mindere geestelijken.

Ook daar het misverstand alsof de kwestie slechts ging over de slang, die gesproken heeft, en niet over de historische bijzonderheden in Genesis 3 vermeld: de boom des levens, het proefgebod enz.

Als we zoo al eens bedenken, wie er tegenwoordig

onder de niet-kerkelijke ingelichten „orthodoxen“ kant knikanten verma Phaedo staat:

Thyrsos dragers. Waarbij wel-ke bacchanten, die op ordelij-Want de pul-En de pers, Waarna me-naar kapittel 5 Van Bileam-jereden had, gehoord hebbe-Maar wee-

Na het over-deze herinner-vereeniging v-sproken:!

Op die S-zoo ongevee-Bergh ter-van de ande-

Wat een-nokvol was-Bergh met d-keikhed d-voorhoofd h-ook nog de-linkende M-geeten Ds v-nen uit de k-zoo onbevredelburg, —dien jongen-Linden, K. S-zending, d-teerd.

Zagen hee-wonderbaar-

Dan, dat-woorden gele-Samma, de-Het is niet a-aan wat v-hart aan-

Maar, we-En waren-

Er werd m-ging van twe-verschillend-

Wat? Ald-overgaan? H-denken? He-bij Gorkum-

wede? Niet-en rustige s-verschil hoe-

er geen Maa-Merwede, die-stuwt naar -

Later zou m-de 2 rivieren-en de sprake-de van de ge-

Maar de Me-Dat is zoo-

zien. Niet alle-het klein Men-Haagsche ker-

Het is de e-gemeente e-Wagenstraten-

De eerste-langers van-Maar 7 Juli-

De beide-huis en Ds-eerst samen,woont, gebie-van eerstge-

De W. Door-bevestigd. C-tot samensn-Belaus, wat-weltra een-lb. Wisse-

Daardoor-der Linden-Maar door 2-in vreugde-

Tot roem-Vol ontferm-bezen der g-meente; in l-met ons te l-

Ja, de Merw-

Modern-

In „De Her-tout de gehot-ve vernemen-een)dienn(en)-Een godelle g-

Outrent e-gedeeld, van-doop, in de-bele betoek-stelling in d-

manand Al-egenover w-toegediend,-schrijft: „me-plechtigheid-

²⁾ Uitg. N. V. Boekhandel W. ten Have, Amsterdam.